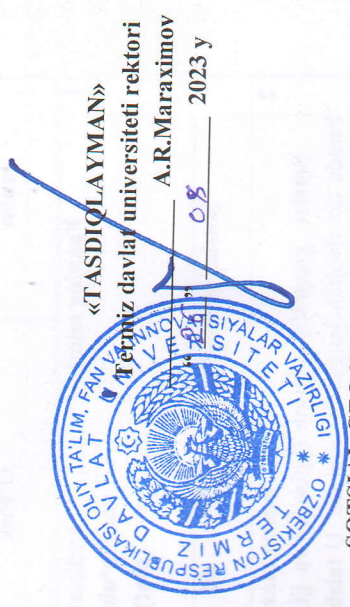

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI**

«TASDIQLAYMAN»
Termiz davlat universiteti rektori
A.R. Maraximov
08 _____ 2023 y

**SOTSIAL GEOGRAFIYA
fanidan
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi 100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi 140000 – Tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi 5140600 – Geografiya

Termiz-2023

<p>–М., 1978 15. Покишишевский В.В. Население и география; Теоритические очерки. –М., 1978 16. Социальная география (проблемы методологии и теории). –Л., 1984 17. Социал иктисодиёт. Ўқув қўлланма. Проф. К.С. Саидов тахрири остида. Т., 2005 18. Територические основы рекреационной географии- М., 1975. 19. Медицинская география и здоровье; сб. Научн. Труд.-ЛП1989. 20. Оллоёров. Н. Жўраев. Т. Ижтимоий инфраструктура: унинг мохияти, ривожланиши ва истиқболлари.-Т., 1992. 21. Солиев А. Иқтисодий ва ижтимоий географиянинг долзорб масалалари. Т., 1995. 22. Лёш А. Географическое размещение хозяйства. - М., 1959. 23. Солиев А., Бўриева М., Назаров М., ва б. Қишлоқ жойлар демографияси.-Т., "Университет", 2005. Интернет saytlar: 24. WWW.Ziyo net 25. WWW. bearingpoint.uz</p>	<p>7 Termiz davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan</p>
<p>8 Fan/modul uchun mas'ullar: Erdonov M.N. – TerDU “Geografiya” kafedrasi mudiri, g.f.n., dotsent. CHoriyev A.Q. – TerDU “Geografiya” kafedrasi o’qituvchisi</p>	<p>9 Taqrizchilar: O. Muxammadiev – Samarqand davlat universiteti “Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya” kafedrasi dotsenti O‘. Yakubov - TerDPI “Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari” kafedrasi mudiri dotsent, g.f.n.</p>

Fan/modul kodi SIKB304	O'quv yili 2023-2024	Semestr 7	ECTS - Kreditlar 4
Fan/modul turi tanlov	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 7-semestr 4 soat
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
	Sotsial geografiya	60	Jami yukla ma (soat) 120

I. Fanning mazmuni

Sotsial geografiya inson (iqtisodiy va ijtimoiy) geografiasining yangi hamda tez rivojlanayotgan tarmog'idir. U talabalarga aholi hayoti va u bilan bevosita bog'liq bo'lgan barcha ijtimoiy jarayon, voqea va hodisalarning hududiy qonuniyatlarini o'rgatadi. Aytish joizki, jamiyat taraqqiyotida nafaqat moddiy ishlab chiqarish tarmoqlari, shuningdek, ijtimoiy sohalar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan ta'lim, sog'liqni saqlash, rekreatsiya, aholiga xizmat ko'rsatish sohalar va boshqalarning vujudga kelishi, hududiy tashkil etilishi va rivojlanishi, ijtimoiy muammolarni o'rganish kata ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Sotsial geografiya zamonaviy oliy ta'lim tizimida yuqori malakali geograflar tayyorlashda alohida o'rin tutadi.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga aholining sotsial hayoti ba ijtimoiy rivojlanishi qonuniyatlarini o'rgatish va turli kata-kichlikdagi murakkab sotsial-iqtisodiy tizimlar hamda ularning elementlarini ilmiy taxli qilish va xulosalar olish malakalarini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – talabalarga inson geografiasini va unda sotsial geografianing tutgan o'rni va ahamiyatini tushuntirish, ijtimoiy hodisalarni rivojlanishi va ularni ilmiy tadqiq qilishning uslub va usullari bilan tanishtirish, insonning sotsial hayoti va sotsial sohalarini hududiy tashkil etilishi va rivojlanishi istiqbollari aniqlashni o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: (THEMES)

1-mavzu: Sotsial geografianing obekti, pridmeti va tuzilishi.

Sotsial geografianing tadqiqot obekti va pridmeti. Uning bevosita inson aholi bilan bog'liqligi. Uning fanlar tizimida tutgan o'rni. Sotsial geografiani keng va tor manoda tushunish. Sotsial geografianing tuzilishi. Sotsial

geografiya va iqtisodiy geografiya, Sotsial geografiya va aholi geografiasini, Sotsial geografiya va sotsiologiya.

2-mavzu: Aholi va uning ijtimoiy tuzilishi.

Aholi va uning ijtimoiy rivojlanishi. Aholining ijtimoiy ehtiyojlari va ularning turli tumanligi. Aholi ijtimoiy ehtiyojlarining xududiy tafovutlari va uni o'rganishning geografik jihatlari, aholining ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishi.

Aholi joylashuvi tizimlari va ijtimoiy infrastrukturaning hududiy tizimlari. Aholi jins tarkibidagi hududiy tafovutlar. Aholining ijtimoiy tuzilishi.

3-mavzu: Etnografiya va madaniyat.

Yer shari aholisining etnik tarkibi. Jahonning yirik xalqlari. Etnik jarayonlar. Jahon xalqlarining tillari. Tillarning tasniflanishi. Til oilalari va guruhlari. Hindevropa til oilasi. Slovan, roman, german guruhlari. Oltoy til oilasi. Turk guruhi. Irqlar geografiasini. Yer shari aholisining irq tarkibi.

4-mavzu: Din geografiasini.

Dinni ijtimoiy hodisa sifatida geografik jihatda o'rganish ahamiyati. Dinning turlari va kelib chiqishining hududiy jihatlari dunyo, mamlakat va mahalliy dinlar. Dinlarning hududiy taqsimlanishi va rivojlanish xususiyatlari.

5-mavzu: Istemol geografiasini.

Istemol geografiasini nimani o'rganadi. Insonning ehtiyojlari va uni o'rganishning geografik jihatlari. Jahonning turli mintaqalari bo'yicha aholi jon boshiga yalpi ichki maxsulotning taqsimlanishiga ko'ra tafovutlari. Barqaror inson rivojlanish g'oyasi. Inson salohiyatini rivojlantirish indeksi. O'zbekistonning asosiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari.

6-mavzu: Tibbiyot geografiasini.

Tibbiyot axoli ijtimoiy rivojlanishining muxim jabxasi ekanligi. Tibbiyot geografiasining fanlar tizimida tutgan o'rni. Tadqiqot obekti va pridmeti. Tibbiyot geografiasining shakllanishi va rivojlanishi. Zamonaviy tuzilishi. Aholi salomatligi geografiasini. Nozogeografiya. Sog'liqni saqlash tizimi geografiasini. Tibbiy geografik rayonlar. Aholining tibbiy xizmatga bo'lgan ehtiyojlari, uning turlari. Tibbiy xizmat ko'rsatishning hududiy tashkil etilishi.

7-mavzu: Ta'lim geografiasini.

Ta'lim tizimi – ijtimoiy geografik tadqiqotlarning muhim obekti ekanligi. zamonaviy talim tizimi va uni geografik jixatdan o'rganishning ahamiyati. Ta'lim sohasining hozirgi xolati, tuzilishi va rivojlanishi. Umumiy, o'rtamxusus va oliy ta'lim muassalari tizimi. Ta'lim tizimining hududiy tashkil etilishi va ularning geografik xususiyatlari. Ta'lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirish bo'yicha davlat tomonidan amalga oshirilayotgan chora

<p>tadbirlar. Kadrlar tayyorlash va ta'lim tizimini isloh qilishning Milliy dasturi. Turli mamlakat va mintaqalarda aholining malumotlilik darajasi. O'zbekistonda aholining malumotlilik darajasini yuqoriligi. Fan geografiyasi.</p> <p>8-mavzu: Aholiga xizmat ko'rsatish sohalarini geografiyasi.</p> <p>Aholiga xizmat ko'rsatish sohalarini geografiyasining obekti va pridmeti. Fanlar tizimida tutgan o'rni vazamonaviy tuzilishi. Aholini xizmatlarga bo'lgan extiyojlari va uni qondirishning hududiy tafovutlari. Xizmat ko'rsatish muassasalarini hududiy tashkil etilishi. Muassasalar tizimi. Xizmat ko'rsatish markazlari va ularning joylashuvi .</p> <p>Aholiga xizmat korsatishni shahar va qishloq joylarda hududiy tashkil etilishi va rivojlanishi. Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda aholiga xizmat ko'rsatish sohalarining roli.</p> <p>9-mavzu: Rekreatsiya geografiyasi va turizm.</p> <p>Rekreatsiya geografiyasi nimani o'rganadi. Uning geografiya fanlar tizimida tutgan o'rni va ahamiyati. Rekreatsiya geografiyasini vujudga kelishi va rivijlanishi. Rekreatsiya resurslari va ularning hayotida turizmni rivojlanishdagi ahamiyati. Aholining dam olishini hududiy tashkil etish. Hududning rekreatsiya salohiyati. Rekreatsiya xo'jaligi geografiyasi. Turizm geografiyasi. Turizmning turlari. Turizm industriasining tuzilishi. Turistik oqimlar geografiyasi. O'zbekistonning asosiy turistik markazlari.</p> <p>10-mavzu: Jinoyatchilik geografiyasi.</p> <p>Jinoyatchilikning hududiy tarkibi – geografik tadqiqotlarning obekti sifatida. Jinoyatchilik geografiyasining fanlar tizimida tutgan o'rni, jinoyatchilikni geografik jihardan o'rganishning xususiyatlari. Jinoyatchilik turlari. Ularning hududiy tafovutlari. Krimenogen vaziyat va uni xaritada aks ettirish. Jinoyatchilikning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari.</p> <p>11-mavzu: Xulq atvor geografiyasi.</p> <p>Bixevioristik geografiya va uning shakillanishi. Muhit, muhit tarsi va xulq-atvor. Shahar turmush tarzi. Kundalik xulq-arvor. Migrantlar xulq-arvori. Favqulotda xolatlarda aholining hulq-atvori. Turmush tarzi va uning geografik jixatlari.</p>	<p>hayoti va u bilan bevosita bog'liq bo'lgan barcha ijtimoiy jarayon, voqea va hodisalarning hududiy qonunyatlarini o'rgatadi.</p> <p>Sotsial geografiya kursida quyidagi mavzularda amaliy ishlar bajariladi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jahon aholisi soni va uning mintaqaviy tarkibini statistik taxlil qilish. 2. Sotsial geografiyaning rivojlanishi va fanlar tizimidagi o'rni 3. Sotsial geografiyaning ichki tuzilishi 4. O'zbekiston va uning viloyat va tumanlarini geodemografik rivojlanishini tahlil qilish 5. Aholi migratsiyasi va uning turlari 6. O'zbekiston aholisi zichlik kartasini chizish va tahlil qilish 7. Aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish sohalarini statistik tahlil qilish 8. Aholining milliy va dimiy tarkibi 9. Hududiy rekreatsiya tizimlarini shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar 10. Ta'lim tizimi kartalarini chizish va tahlil qilish 11. Aholiga xizmat ko'rsatish sohalarini geografiyasi 12. O'zbekiston qishloqlari ijtimoiy infratuzilmasi 13. O'zbekiston shaharlari ijtimoiy infratuzilmasi 14. Sotsial geografiyaning yangi yo'nalishlari. 15. Surxondaryo viloyatining ijtimoiy demografik vaziyati <p>IV. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR (Independent study and independent work)</p> <p>Mustaqil ish o'qituvchining talabalarga avvaldan berib qo'yiladigan fanning mavzulari asosida tashkil etiladi. Mustaqil ish uchun quyidagi berilgan mavzular yuzasidan mustaqil ravishda topshiriqlar bajarib boriladi. Ya'ni xaritalarni loyihalash, chizish, tahlil qilish va ularga sharhlar yozish orqali amalga oshiriladi.</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Sotsial va madaniy geografyaning tatqiqot obektiva predmeti. 2 Sotsial va madaniy geografyani g'arbda va sobiq ittifoqda rivojlanishi. 3 Sotsial va madaniy geografyaning zamonaviy tuzilishi. 4 Tibbiyot geografiyasiva tibbiy-geografik tatqiqotlar. 5 Sotsial geografik tatqiqotlarda rayonlashtirish masalalari. 6 Sotsial va madaniy geografiyada konsepsiyalar. 7 Sotsial geografyaning tatqiqot metodlari. 8 Sotsial geografyaning shakllanish bosqichlari. 9 Tor va keng manodagi sotsial geografiya. 10 Talim tizimi geografiyasi. 11 Talim soxasini islox qilishning geografik jihatlari.
<p>3</p> <p>III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar (list of seminar topics)</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar ma'ruzalarda olingan bilimlarni mustahkamlashga va kelajakda sotsial-iqtisodiy xaritalarni tuzish masalalari bo'yicha zarur ko'nikma va malaka hosil qilishlariga ko'maklashadi.</p> <p>Talabalar amaliy mashg'ulotlarining maqsadi, mazmuni, birlamchi materiallarini xarakteri va ularni qayta ishlash metodikasini, talabalarga aholi</p>	

<p>12 Tibbiyot geografiyasi va nazogeografiya. 13 Rekratsiya geografiyasi va hududiy rekratsiya tizimlari. 14 Jinoyatchilik geografiyasi. 15 Din geografiyasi.</p>	<p>4</p> <p>V. Ta'lim natijalari (Kasbiy kompetensiyalari) Learning Outcomes (Professional Competences)</p> <p>“Sotsial geografiya” fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sotsial geografiyaning ilmiy tadqiqot ob'ekti va predmeti: uning fanlar tizimida tutgan o'rnini va aloqalari: shakllanishi bosqichlari va ichki tuzilishi, asosiy ijtimoiy-geografik g'oya, termin va tushunchalar, sotsial sohalarining tuzilishi va ularning milliy iqtisodiyotda tutgan o'rnini haqida tasavvurga ega bolishi kerak. - Aholi rivojlanishining hududiy qonuniyatlarini: sotsial infra tuzilmani: sotsial muassasalar turi va tuzimlarini: ijtimoiy sohalarining rivojlanishi va hududiy tashkil etilishi xususiyatlarini: sotsial-geografik jarayonlarni o'rganishda zamonaviy ilmiy tadqiqot usullari hamda geografik axborot tizimlarini bilishi va ulardan foydalana olishi kerak: - Aholining xizmatlarga bo'lgan ehtiyojlari va ularni qondirilishining hududiy tafovutlarini aniqlash: ijtimoiy sohalarining hududiy tashkil etilishi va rivojlanishini baholash: xududlarning kompleks rivojlantirish muammolarini aniqlash: xududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash va prognozlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. <p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari (Educational technologies and): methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalalar.
<p>5</p> <p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar (Requirements for obtaining loans):</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil</p>	

<p>mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>	<p>6</p> <p>VIII. TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI</p> <p>VII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rachel Pain. Introducing social geographies. Routledge, UK, 2001. ISBN-10: 0340720069 ISBN-13 978-034072006 2. Sotsial va madaniy geografiya. Komilova N.Q., Jumaxanov Sh.Z., Mirzaaxmedov X.S., Toshpro'latov A.M. Darslik. Toshkent-2019 3. Назаров М., Тожинова З Ижтимоий география.-Т., “Университет” 2003. 4. А. Солиев. Ўзбекистон географияси. –Т. “Университет”, 2014. 5. Абрамов М.А. География сервиса.-М., 1985.. 6. Алесеев А., Ковалев С., Ткаченко А. География сферы обслуживания – Калинин. 1988. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харакатлар стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70 – модала. 8. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавабгарлик ҳар бир раҳбар фойлатининг қундалик қондаси бўлиши керак..Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил яқунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи //Халқ сўзи газетаси 2017 йил 16 январь, № 11. 9. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз.-Т. Ўзбекистон, 2017. 10. Mirziyoyev SH. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. -T O'zbekiston 2017. 11. Mirziyoyev SH. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taminlash yurt taraqqiyoti va halq farovonligining garovi O'zbekiston respublikasi konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruza 2016-yil 7-dekabr. -T O'zbekiston 2017. 12. Vinkent J. Del Casino, Jr. social geography: A Critikal Introdution Wiley-Blakvell, USA, ISBN: 978-1-4051-5499-46 2009. 13. Алесеев А.И. География сельской местности. -М. 1989 14. Мересте У.И., Ныммик С.Я. Современная география; Вопросы теории..
---	---